

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Особливості сімейного виховання як предиктори сексуальних установок
молоді

Студента (ки) 2 курсу групи ЗПС-61 другого
(магістерського) рівня вищої освіти освітньо-
професійної програми «Психологія» за спеціальністю
053 – ПСИХОЛОГІЯ

Керея Тетяни Владиславівни

Керівник Кочарян Ігор Олександрович
Кандидат психологічних наук, доцент кафедри психологічного
консультування і психотерапії
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Чотирьохрівнева шкала оцінювання

Кількість балів:

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Харків – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1. Визначення та аналіз поняття "сексуальні установки".....	6
1.2. Визначення та аналіз поняття "стилі виховання".....	8
1.3. Огляд міжнародних досліджень та виявлення кореляції між стилями виховання та сексуальними установками.....	9
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
2.1. Методологічне обґрунтування та дизайн емпіричного дослідження.....	19
2.2. Характеристика обраного психодіагностичного інструментарію.....	21
2.3. Характеристика вибірки.....	24
РОЗДІЛ 3 РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	
3.1. Кореляційні зв'язки між стилями виховання та сексуальними установками.....	29
3.2. Практичні рекомендації щодо виховання дітей для набуття останніх позитивних сексуальних установок.....	38
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	55

ВСТУП

Формування сексуальних установок у молоді є багатофакторним процесом, на який впливають як сімейне виховання, так і зовнішні соціокультурні чинники. Значний вплив на сексуальну соціалізацію молоді мають засоби масової інформації та цифрові платформи. Крім того, зростає використання молоддю дейтинг-додатків та інших цифрових платформ для знайомств, що також впливає на їхні сексуальні установки та поведінку. Відсутність належного сімейного виховання та відкритого обговорення питань сексуальності може призвести до того, що молодь отримує інформацію з ненадійних джерел, що формує викривлені уявлення про сексуальні норми та поведінку.

Таким чином, **актуальність дослідження** зумовлена необхідністю комплексного аналізу впливу сімейного виховання на формування сексуальних установок молоді в умовах сучасного медіапростору та цифрових технологій. Результати такого дослідження сприятимуть розробці ефективних стратегій сімейного виховання та освітніх програм, спрямованих на формування здорових сексуальних установок у молоді.

Мета: дослідити особливості сімейного виховання як предиктори сексуальних установок української та британської молоді.

Об'єкт: сексуальні установки молоді.

Предмет: стилі виховання та особливості прив'язаності до батьків як предиктори сексуальних установок.

Завдання:

1. Проаналізувати існуючі теоретичні підходи до дослідження взаємозв'язку стилів сімейного виховання та сексуальних установок.

2. Визначити зв'язок між стилями виховання, особливостями прив'язаності до батьків та сексуальними установками української та британської молоді.

3. Встановити стилі виховання та особливості прив'язаності, що є предикторами пермісивних сексуальних установок.

4. На підставі отриманих даних розробити рекомендації для батьків щодо сексуального виховання дітей.

Ці завдання допоможуть не лише дослідити предиктори, що формують сексуальні установки молоді, а й забезпечать практичне застосування отриманих результатів для удосконалення системи сексуальної освіти та корекції негативних установок серед молоді.

Гіпотеза. Передбачається, що в сімейних системах з домінуючими авторитарним та нехтуючим стилями батьківського виховання спостерігається негативна кореляція з частотою та якістю комунікації між батьками та дітьми щодо емоційного стану та переживань останніх. Як наслідок, особи, які виростили в зазначених сімейних умовах, можуть характеризуватися менш позитивними сексуальними установками, що потенційно обмежує їхню здатність до повноцінних сексуальних переживань.

Методи:

Для визначення стилів виховання були використані Опитувальник Батьківського авторитету (The Parental Authority Questionnaire - PAQ) та Опитувальник Прив'язаності до батьків (Inventory of Parent and Peer Attachment - IPPA)

Для вивчення сексуальних установок – Короткий опитувальник сексуальних установок (Brief Sexual Attitudes Scale - BSAS).

Методи статистичної обробки даних:

Описова статистика для первинної характеристики вибірки, Застосовувався коефіцієнт кореляції Пірсона (r) для встановлення наявності, сили та напрямку зв'язку між змінними, Множинний Лінійний Регресійний аналіз, Порівняння груп для виявлення відмінностей між українською та британською групою.

Вибірка – 55 обстежуваних, чоловіки та жінки віком від 25 до 35 років, які народилися та виростили в Україні (35 людей) та Великої Британії (20 людей) для порівняння культурного контексту.

Сімейне виховання є одним із ключових чинників формування сексуальних установок особистості. Зокрема, наукові дані свідчать про позитивний вплив відкритого обговорення питань сексуальності в сім'ї на формування усвідомлених і здорових сексуальних установок у молоді. Такі розмови сприяють підвищенню рівня сексуальної грамотності, розвитку відповідальної поведінки та зниженню ризику деструктивних установок.

Водночас у науковій літературі висловлюється гіпотеза, що надмірно ліберальні підходи до сексуального виховання в сім'ї можуть мати зворотний ефект, зумовлюючи формування установок, що базуються не на самостійному критичному осмисленні, а на наслідуванні сімейних моделей поведінки.

Таким чином, постає **наукова проблема** суперечності між загально визнаними позитивними наслідками відкритого сексуального виховання в сім'ї та ризиком того, що надмірна розкутість у підходах до цього питання може спричинити некритичне відтворення певних моделей поведінки. Дослідження цієї проблеми дозволить визначити оптимальні параметри сімейного виховання, що сприяють формуванню автономних, усвідомлених сексуальних установок у молоді.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для закладення ґрунтового теоретичного підґрунтя даної кваліфікаційної роботи, у цьому розділі було проведено всебічний аналіз ключових понять, що складають її предметну область. Першочергово необхідно детально розібрати та систематизувати визначення базових конструктів – «сексуальні установки» та «стилі виховання», спираючись на праці українських та закордонних науковців.

Далі, з метою формування повного уявлення про поточний стан вивченості проблеми, у розділі буде представлено огляд релевантних міжнародних та українських досліджень. Це дозволить виявити наявні кореляції між батьківськими стилями та формуванням установок молоді, а також окреслити актуальну наукову ситуацію щодо теми дослідження.

1.1. Визначення та аналіз поняття "сексуальні установки"

У психологічній науці поняття "сексуальні установки" є предметом дослідження як українських, так і англomовних вчених. Українські дослідники розглядають це поняття з різних точок зору, але зі схожою суттю. Так, Т. В. Говорун у 1999 році [3] визначає сексуальну установку як готовність або схильність до певних сексуальних дій, а також як стан внутрішньої, неусвідомлюваної готовності суб'єкта оціночно чи поведінково реагувати на об'єкти дійсності або інформацію про них. Це визначення підкреслює насамперед готовність особистості до певних сексуальних проявів та неусвідомлюваний характер цієї готовності.

Л. І. Дідковська у 2014 році [4] пропонує інше, але комплементарне визначення, розглядаючи сексуальну установку як уявлення щодо припустимих або ж неприпустимих норм сексуальної поведінки, що розгортаються у двох проекціях – відносно себе та відносно свого сексуального партнера. Це визначення акцентує увагу

на нормативному аспекті сексуальних установок, їхньому зв'язку з соціальними та особистими нормами поведінки в сексуальній сфері.

Узагальнюючи ці визначення, можна дійти висновку, що сексуальні установки в українській психології демонструють готовність особистості до певних видів сексуальної активності, відображають її внутрішній стан готовності оцінювати та реагувати на сексуально значущі об'єкти чи інформацію, а також включають уявлення про прийнятні та неприйнятні норми сексуальної поведінки як для себе, так і для інших людей. Це поняття також визначається як ставлення до сексу та уявлення про припустимі та неприпустимі норми сексуальної поведінки для себе та інших.

Англомовні науковці також приділяють значну увагу визначенню сексуальних установок у психології, сексуальні установки стосуються ставлення людини до сексуальності або сексуальної поведінки. Ці установки проявляються в індивідуальній сексуальній поведінці особистості та формуються під впливом сімейних і культурних поглядів на сексуальність, сексуальної освіти та попереднього сексуального досвіду. Американська психологічна асоціація (АРА) у своєму словнику психології подає схоже визначення, наголошуючи на цінностях та переконаннях щодо сексуальності, які проявляються в сексуальній поведінці та формуються під впливом сім'ї, культури, освіти та досвіду[38].

Дослідження також показують, що сексуальні установки розвиваються під впливом соціодемографічних змінних, факторів, пов'язаних з жіночою інтимністю, та сигналів сексуального бажання. Це свідчить про те, що формування сексуальних установок є складним процесом, на який впливає безліч чинників, включаючи особистісні, соціальні та культурні аспекти [22, 33].

Отже, як українські, так і англомовні психологи визначають сексуальні установки як внутрішні стани, що впливають на реакцію особистості на сексуальність. Українські визначення більше тяжіють до підкреслення готовності та нормативного розуміння, тоді

як англомовні визначення акцентують оціночний характер, прояв у поведінці та ширший спектр факторів впливу.

1.2. Визначення та аналіз поняття "стилі виховання"

Сімейне виховання є одним із провідних чинників формування особистості дитини, зокрема її ставлення до себе, до інших та до інтимної сфери життя. Визначення стилю виховання — це спроба систематизувати поведінкові стратегії батьків щодо дітей, що, у свою чергу, впливає на формування їхніх установок, у тому числі й сексуальних.

Найбільш поширеною класифікацією стилів виховання є модель, запропонована Діаною Баумрінд, яка виділила три основні стилі: авторитарний, авторитетний та поблажливий (пермісивний). Пізніше дослідники додали ще один — індіферентний (байдужий) стиль [1].

Авторитарний стиль характеризується високим рівнем контролю та низьким рівнем емоційної підтримки. Батьки, які застосовують цей стиль, часто вимагають безумовної покори, що може призводити до формування у молоді сексуальних установок, пов'язаних із забороною, соромом та униканням інтимних тем.

Авторитетний стиль поєднує високі вимоги з теплими взаєминами та відкритим діалогом. У таких сім'ях діти, як правило, мають змогу обговорювати особисті питання, зокрема і сексуальність, що сприяє формуванню відкритих, свідомих та здорових сексуальних установок.

Пермісивний стиль передбачає мінімальний контроль і високу емоційну підтримку. У таких родинах діти часто не мають чітких меж, що може призводити до формування сексуальних установок, які схильні до експериментування, а іноді — до ризикованої сексуальної поведінки.

Індиферентний стиль характеризується низьким рівнем як контролю, так і емоційного залучення. У таких умовах дитина може відчувати емоційний дефіцит, що впливає на її самосприйняття, самооцінку та сексуальні установки.

Інші дослідники також виділяють окремі типи родинного виховання: гіперопіку, гіпоопіку, емоційну відстороненість, емоційне відторгнення, протекцію, домінування тощо. Ці моделі взаємодії теж істотно впливають на емоційно-сексуальний розвиток дитини та її установки щодо сексуальності.

Також важливо враховувати наявність традиційної або сучасної моделі батьківства, гендерні ролі в родині, наявність або відсутність табування сексуальної тематики, що формує у молоді різні рівні поінформованості, сором'язливості або відкритості щодо інтимної сфери.

Таким чином, стиль сімейного виховання виступає не лише фактором загального розвитку особистості, а й важливим предиктором формування сексуальних установок, що відображаються у пізніших етапах життя молоді.

1.3. Огляд міжнародних досліджень та виявлення кореляції між стилями виховання та сексуальними установкам

Емпіричні дослідження в Україні вивчають зв'язки між сприйняттям тілесності та сексуальними установками жінок, використовуючи опитувальники Айзенка та інші методики [4]. Результати показують тенденції щодо позитивного ставлення до порнографії, відрази до сексу та надання значної ваги фізичному аспекту сексуальних стосунків серед жінок. Також виявлено, що жінки, які більш задоволені своїм тілом, краще оцінюють його роль у забезпеченні якості життя, а позитивна оцінка ваги тіла корелює з виразнішим лібідо та ширшою толерантністю в інтимних стосунках.

В Україні питання вивчення сексуальних установок є недостатньо вивченим порівняно зі США та іншими країнами. Серед українських науковців, які займаються

психологією сексуальності, згадуються Ворнік Б. М., Діденко С. В., Говорун Т. В., Гупаловська В., Козлова О. С., Федик О. В., Кришталь В., Григорян С., Чалова О., Володимирець О., Лень Н.. Їхні роботи охоплюють різні аспекти сексуальності, включаючи психологічні особливості чоловіків та жінок, сексуальне благополуччя, вплив соціальних факторів та розробку інструментів оцінки.

Дослідження специфіки сексуальних установок у різних професійних групах, наприклад, серед менеджерів, виявляють відмінності у рівнях сексуальної дозволеності та реалізованості. Зокрема, топ-менеджери демонструють більш сучасне та легке ставлення до сексуальних відносин порівняно з менеджерами-початківцями [6].

Дослідження ролі релігійності у сексуальних установках особистості показують, що релігійність може суттєво впливати на формування цих установок, регулюючи моральні та етичні межі прийнятності певної сексуальної поведінки [5].

Емпіричні дослідження готовності молоді до сексуальних відносин в Україні із застосуванням опитувальника Айзенка виявляють, що сучасна молодь може бути не готова до таких відносин, часто керуючись гедоністично-розважальними мотивами, що може негативно впливати на їхнє фізичне та психологічне здоров'я в майбутньому.

Дослідження психологічних особливостей сексуальних установок молоді в Україні показують, що жіноче ставлення до сексуальності на несвідомому рівні залишається більш негативним, ніж у чоловіків, попри загальну тенденцію до відкритості [11].

Методології українських досліджень включають опитувальники Айзенка, шкали соціального самоконтролю та психологічної розумності. Дослідження виявляють статеві відмінності у сексуальних установках жінок та чоловіків у юнацтві та їхній взаємозв'язок із соціальним самоконтролем та психологічною розумністю.

Проводяться дослідження ефективності психотерапевтичних втручань для корекції негативних установок та автоматичних думок, що перешкоджають досягненню адекватної ерекції та сексуального задоволення у чоловіків з еректильною дисфункцією [8].

Огляд міжнародних досліджень включає вивчення сексуальних установок студентів в Туреччині, сексуальних знань, установок та поведінки молоді в Індії, а також факторів ризикованої сексуальної поведінки серед студентів університетів. Ці дослідження показують різноманітність підходів та тем у міжнародному контексті.

Фундаментальними працями у вивченні сексуальної поведінки людини є "Звіти Кінсі" Альфреда Кінсі та його колег, які задокументували широкий спектр сексуальної поведінки та запровадили шкалу Кінсі для оцінки сексуальної орієнтації. Ці звіти мали значний вплив на подальші дослідження в цій галузі, хоча й зазнавали критики щодо методології [38].

Дослідження також вивчають сексуальні установки та пов'язані фактори ризикованої сексуальної поведінки серед студентів університетів, виявляючи вплив релігійності та інших соціальних факторів. Гендерні норми також впливають на сексуальну поведінку, а релігійність часто є захисним фактором проти ризикованої поведінки [22].

Національне дослідження сексуального здоров'я та поведінки (NSSHB) у США є масштабним представницьким дослідженням, спрямованим на розуміння сексуальності. Інститут Кінсі продовжує проводити дослідження з різних аспектів сексуальності, гендеру та стосунків.

Дослідження серед студентів коледжів виявляють зв'язок між сексуальними знаннями та установками, а також відмінності між чоловіками та жінками у ставленні до різних аспектів сексуальності. Наприклад, чоловіки частіше мають більш толерантне ставлення до випадкового сексу, а жінки – більш консервативне у питаннях використання презервативів [33].

Національне дослідження сексуальних установок та способу життя (Natsal) у Великій Британії є важливим довготривалим дослідженням, що надає дані про сексуальну поведінку, установки та здоров'я, впливаючи на політику у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я [30].

Соціологічні дослідження вивчають сексуальні установки та практики як культурні універсалії, на які впливають сім'я, освіта, однолітки, ЗМІ та релігія. Те, що вважається "нормальним" у сексуальній поведінці, залежить від суспільних норм та цінностей [6, 41].

Дослідження виявляють зв'язок між сексуальними установками (загальними та специфічними) та сексуальною функцією у дорослих. Зокрема, позитивне ставлення до сексуальних фантазій пов'язане з кращою сексуальною функцією як у жінок, так і у чоловіків [11].

Інститут Елі Коулмена з сексуального та гендерного здоров'я проводить дослідження з різних тем, включаючи сексуальне здоров'я, гендерну ідентичність та компульсивну сексуальну поведінку [3].

Дослідження показують, що медіа-розваги впливають на розвиток сексуальних установок серед підлітків, а також на гендерні стереотипи. Більш часте споживання медіа пов'язане з більш толерантним ставленням до випадкового сексу та більш стереотипними гендерними установками [41].

Історичний огляд розвитку сексології включає перші лабораторні дослідження Уотсона та піонерську роботу Кінсі та Мастерса і Джонсон, які заклали основи наукового вивчення сексуальності [38].

Огляд тенденцій у дослідженнях сексуальності на початку XXI століття включає питання соціальної нерівності, старіння та сексуальності, сексуальності жінок та підліткових стосунків, що свідчить про розширення фокусу досліджень [20].

Дослідження з використанням бази даних UK Biobank вивчають сексуальну поведінку серед дорослих у Великій Британії, надаючи важливі дані для розуміння сексуального здоров'я та поведінки [30].

Сексуальні установки не є статичними, а динамічно розвиваються та змінюються під впливом різноманітних факторів протягом усього життя людини. Це підкреслює

необхідність врахування вікових та життєвих етапів при дослідженні даного феномену [13, 41].

Сім'я, як первинний агент соціалізації, відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні цінностей, переконань та поведінки, включаючи ті, що стосуються сексуальності. Вплив сім'ї, зокрема через сімейну комунікацію, стилі виховання та сімейні цінності, є визначальним у розвитку сексуальних установок. Сімейне середовище може чинити як позитивний, так і негативний вплив на формування цих установок, залежно від його характеристик. Роль сім'ї як першого та основного середовища розвитку робить її ключовим фактором у формуванні фундаментальних установок щодо сексуальності. Розуміння цих впливів є життєво важливим для вирішення питань, пов'язаних із сексуальним здоров'ям, поведінкою та благополуччям.

Українські дослідження згадують різні стилі виховання, такі як авторитарний, демократичний та ліберальний, у контексті загального розвитку дитини [1]. Також відзначаються репресивні та уникливі [10] батьківські установки щодо статевої освіти, а також індиферентний, ліберальний та гіперопікальний стилі виховання. Пермісивна (ліберальна) модель статевого виховання також згадується в українській літературі. Проте, фрагменти не містять конкретних досліджень, які б безпосередньо пов'язували ці стилі виховання з формуванням сексуальних установок у підлітків та молоді.

Водночас українські вчені визнають важливість комунікації в сім'ї для сексуальної соціалізації. Наголошується на необхідності відкритого та чесного спілкування про сексуальність у межах сім'ї. Також згадується вплив батьківських повідомлень на розуміння дітьми меж та почуттів. Проте, як і у випадку зі стилями виховання, фрагменти не надають детальних даних про конкретні українські дослідження, які б корелювали різні стилі комунікації в українських сім'ях з сексуальними установками їхніх дітей [7, 15].

Українські дослідження також підкреслюють роль сімейних цінностей як основи для розвитку та передачі норм і традицій між поколіннями. Сімейні цінності

розглядаються як фактор, що впливає на моральний та етичний розвиток, який може мати відношення до сексуальності. Також згадується вплив сімейного середовища на самоприйняття та ставлення до стосунків. Однак, у наданих фрагментах бракує конкретних досліджень українських науковців, які б безпосередньо вивчали зв'язок між сімейними цінностями та формуванням сексуальних установок у молоді [9, 16].

Особливої уваги заслуговує різниця у системній залученості інститутів освіти до процесу статевого виховання. В українському соціокультурному контексті, що історично базувався на патріархальних та сімейно-центричних цінностях, основна відповідальність за передачу знань про сексуальність та формування моральних установок традиційно лягає на родину. Сім'я виступає первинним та часто єдиним джерелом такої інформації, що підсилює вагу батьківського авторитету та емоційної довіри як механізмів трансляції консервативних чи стримуючих норм.

Натомість, у Великій Британії (як і в більшості країн Північно-Західної Європи) функціонує система Комплексної освіти щодо стосунків та статевого життя (RSE – Relationships and Sex Education). Ця система обов'язкова у державних школах з 2020 року і передбачає, що діти та підлітки отримують структуровану, науково-достовірну та емоційно-нейтральну інформацію про всі аспекти статевого життя, стосунків, контрацепції та згоди безпосередньо в освітньому закладі з раннього віку. Таким чином, школа стає основним, а сім'я — додатковим або підтримуючим джерелом статевого виховання. Це знижує прямий тиск сімейних норм і, ймовірно, формує у молоді більшу автономію та готовність до сприйняття ліберальних поглядів, підтримуваних соціумом. Ця системна відмінність є критичною для розуміння результатів крос-культурного порівняння.

Європейські дослідження демонструють значні культурні відмінності у сімейних цінностях та ставленні до сексуальності. Важливість сім'ї та прийняття ЛГБТК+ ідеологій варіюється між європейськими країнами. Спостерігаються зміни у сімейних структурах та гендерних ролях у Європі. Також існують відмінності у ставленні до

дошлюбного сексу серед студентів зі скандинавських та північноамериканських країн. Це свідчить про те, що вплив сім'ї на сексуальні установки може суттєво відрізнятися в різних європейських країнах та регіонах.

Європейські вчені активно досліджують вплив стилів виховання, сімейної комунікації та цінностей на сексуальні установки. Дослідження вивчають ставлення батьків до віку початку сексуальної освіти в різних європейських країнах. Також аналізується зв'язок між батьківською підтримкою, контролем та знаннями і сексуальною поведінкою та здоров'ям підлітків. Вивчається вплив сімейної структури, стосунків між батьками та дітьми та батьківського контролю на ранню сексуальну поведінку. Досліджуються батьківська самоефективність, знання про сексуальність, ставлення до сексуальності людей з інвалідністю та батьківський стрес. Крім того, вивчаються уявлення підлітків про стилі виховання у Швеції, Італії та Греції. Ці дослідження надають більш прямі докази того, як конкретні стилі виховання (наприклад, авторитетний, авторитарний, пермісивний), патерни сімейної комунікації та батьківські знання пов'язані зі сексуальною поведінкою та установками підлітків. Отримані дані свідчать про те, що підтримуюче та обізнане батьківство, як правило, асоціюється з більш позитивними результатами щодо сексуального здоров'я та відповідальної поведінки.

Американські дослідження чітко вказують на кореляцію між стилями виховання та сексуальною поведінкою та установками підлітків. Авторитетний стиль виховання (висока теплота, високий контроль) асоціюється зі здоровішою сексуальною поведінкою. Авторитарний (високий контроль, низька теплота) та пермісивний (низький контроль, висока теплота) стилі виховання пов'язуються з більш ризикованою сексуальною поведінкою. Також вивчається кореляція між підтримкою автономії дитини батьками та певними аспектами сексуальної поведінки, а також зв'язок між стилями виховання та ставленням до мастурбації [21, 41, 42].

Американські дослідження також підкреслюють важливість відкритої та якісної сімейної комунікації про секс для формування здоровіших сексуальних установок та поведінки серед підлітків. Компетентність та ефективність батьківської комунікації виступають сильними негативними предикторами пермісивних сексуальних установок та ризикованої поведінки. Вивчається також вплив сімейної сексуальної комунікації на сексуальні установки, досвід та безпечну сексуальну поведінку.

Крім того, американські дослідження демонструють чіткий зв'язок між сімейними цінностями, включаючи переконання щодо дошлюбного сексу та важливості сім'ї (фамілізму), та сексуальними установками та поведінкою підлітків та молоді. Установки батьків, як правило, відображаються у поглядах та діях їхніх дітей. Також вивчається вплив батьківських поглядів на дошлюбні сексуальні стосунки на сексуальну активність підлітків [35, 41].

Окрім сім'ї, наукова література виявляє й інші значущі предиктори сексуальних установок. Вплив однолітків та комунікації з ними є важливим фактором, особливо в підлітковому віці. Засоби масової інформації, включаючи сексуалізований контент та порнографію, також чинять значний вплив. Релігія та релігійність корелюють з сексуальними установками, часто сприяючи більш консервативним поглядам. Сексуальна освіта та рівень знань про сексуальність також є важливими предикторами. Крім того, особистий досвід та індивідуальні характеристики відіграють значну роль у формуванні сексуальних установок. Хоча основним фокусом є сім'я, важливо зазначити, що й інші фактори поза межами сімейного блоку відіграють важливу роль у формуванні сексуальних установок. Кожен із цих предикторів взаємодіє між собою та з сімейними факторами, формуючи складну картину впливів на сексуальність людини.

Висновки до Розділу 1

На основі проведеного в першому розділі теоретико-методологічного аналізу можна зробити наступні висновки:

1. Сексуальні установки визначено як складний, багатокомпонентний конструкт, що, згідно з працями українських та англomовних дослідників, включає когнітивні (уявлення про норми), емоційні (внутрішня готовність) та поведінкові аспекти.
2. Встановлено, що найбільш поширеною та валідною для цілей дослідження є класична типологія Діани Баумрінд, яка виділяє авторитарний, авторитетний та поблажливий (пермісивний) стилі, що базуються на співвідношенні рівнів батьківського контролю та емоційної теплоти.
3. Зроблено огляд міжнародних досліджень підтвердив наявність чітких емпіричних кореляцій між стилями виховання та сексуальними установками молоді (наприклад, авторитетний стиль асоціюється зі здоровішою сексуальною поведінкою).
4. Аналіз української наукової літератури виявив значну дослідницьку лаку: попри окреме вивчення стилів виховання та сексуальних установок, бракує емпіричних робіт, які б безпосередньо пов'язували ці два конструкти у вітчизняному соціокультурному контексті.
5. Встановлено необхідність крос-культурного підходу до вивчення сімейного впливу. Тоді як в українському контексті родина традиційно є основним та часто єдиним джерелом статевого виховання, що посилює тиск сімейних норм, у британському контексті основна інформаційна функція покладена на загальноосвітню систему (програма RSE). Ця системна відмінність передбачає суттєві розбіжності у механізмах впливу сімейних факторів, що вимагає емпіричної перевірки для коректної інтерпретації ролі батьківського виховання.

Таким чином, проведений аналіз обґрунтував актуальність власного емпіричного дослідження, дозволив сформулювати шість гіпотез (H1-H6) та зумовив необхідність використання комплексного інструментарію, що буде описано у наступному розділі.

Основні гіпотези дослідження:

1. (H1) Існує ймовірна позитивна кореляція між вихованням у межах авторитетного стилю сімейного виховання та формуванням відкритих, усвідомлених і позитивних сексуальних установок у молоді.
2. (H2) Можна припустити наявність зв'язку між домінуванням авторитарного стилю виховання в родині та підвищеною ймовірністю формування сексуальних установок, що супроводжуються почуттям сорому, тривожністю або уникненням теми сексуальності.
3. (H3) Ймовірно існує кореляція між пермісивним стилем виховання та формуванням у молоді сексуальних установок, орієнтованих на експериментування, знижений рівень критичності та нечіткість особистісних меж.
4. (H4) Можна припустити можливий зв'язок між високим рівнем емоційної підтримки в сім'ї та сексуальними установками, що характеризуються вищим рівнем інформованості, прийняттям себе та партнерів і нижчим рівнем тривожності.
5. (H5) Можна припустити ймовірну кореляцію між емоційним відчуженням або індіферентним стилем виховання та менш визначеними, суперечливими або деструктивними сексуальними установками молоді.
6. (H6) Соціокультурні чинники (такі як культура, ЗМІ, релігія, рівень сексуальної освіти) можуть модифікувати (посилювати або послаблювати) зв'язок між стилем сімейного виховання, особливостями прив'язаності до батьків та формуванням сексуальних установок у молоді.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Після здійсненого у попередньому розділі теоретичного аналізу ключових понять та стану вивченості проблеми, даний розділ присвячено безпосередньо методологічному забезпеченню та організації емпіричної частини кваліфікаційної роботи. Насамперед, у розділі представлено методологічне обґрунтування та деталізовано дизайн емпіричного дослідження, визначено його мету та специфіку, зокрема обраний кількісно-кореляційний підхід.

2.1. Методологічне обґрунтування та дизайн емпіричного дослідження

Метою даного емпіричного дослідження є вивчення взаємозв'язку між стилями сімейного виховання, особливостей прив'язаності до батьків як предикторів сексуальних установок української та британської молоді. Методологічна основа дослідження ґрунтується на системному, особистісно-орієнтованому та контекстному підходах, що дозволяють враховувати багатфакторний вплив родинного середовища на формування сексуальної сфери особистості.

Дослідження має кількісно-кореляційний дизайн. Це дозволяє за допомогою стандартизованих психодіагностичних методик виявити наявність статистично значущих зв'язків між незалежною змінною (стиль сімейного виховання та особливостями прив'язаності) та залежною змінною (характер сексуальних установок).

Вибір кількісно-кореляційного дизайну для даного дослідження є методологічно обґрунтованим, оскільки він найбільш повно відповідає поставленій меті – вивченню

взаємозв'язку та кореляції між змінними. Цей дизайн дозволяє статистично оцінити не лише наявність, але й силу та напрямок зв'язку між ретроспективно сприйнятими стилями батьківського виховання (незалежна змінна) та актуальними сексуальними установками молоді (залежна змінна).

У дослідженні використовується анкетний метод збору даних з подальшою обробкою результатів за допомогою методів описової статистики, кореляційного та регресійного аналізів, а також порівняння груп. Це дозволяє не лише виявити зв'язки між змінними, а й визначити ступінь впливу стилів виховання на особливості сексуальних установок. Такий вибір зумовлений, по-перше, природою досліджуваних конструктів (стилі виховання, прив'язаність, сексуальні установки), які є суб'єктивними, внутрішніми феноменами. Анкетування із використанням стандартизованих психодіагностичних інструментів (PAQ, IPPA, BSAS) є найбільш валідним способом отримання рефлексивної самооцінки респондентів щодо цих конструктів. По-друге, анкетний метод забезпечує ефективність збору даних та їх стандартизацію, що є необхідною умовою для подальшої кількісної обробки та статистичного аналізу на вибірці достатнього обсягу (N=55).

Комплекс обраних методів статистичної обробки також відповідає специфіці дизайну:

1. **Описова статистика** застосовується як необхідний перший етап для характеристики вибірки та розподілу відповідей за основними шкалами.
2. **Кореляційний аналіз** (зокрема, Пірсона) є ключовим інструментом для безпосередньої перевірки кореляційних гіпотез (наприклад, H1-H5) та виявлення наявності зв'язків.
3. **Регресійний аналіз** використовується для вирішення більш складного завдання – визначення *ступеня впливу* та прогностичної цінності предикторів (стилів виховання та прив'язаності). Це дозволяє перейти від простої констатації зв'язку

до моделювання того, наскільки саме батьківські фактори можуть пояснити мінливість (дисперсію) у сексуальних установках.

4. **Методи порівняння груп** є необхідними для перевірки гіпотези Н6 та реалізації крос-культурної частини дизайну, дозволяючи виявити статистично значущі відмінності між українською та британською підгрупами.

2.2. Характеристика обраного психодіагностичного інструментарію

Для досягнення мети емпіричного дослідження та перевірки висунутих гіпотез було сформовано комплексний психодіагностичний інструментарій. Він складається з двох блоків: перший спрямований на діагностику незалежних змінних (предикторів), а саме ретроспективної оцінки стилів батьківського виховання та якості прив'язаності, другий – на вимірювання залежної змінної (сексуальних установок).

З огляду на те, що обрані міжнародні методики (PAQ, IPPA, BSAS) не мають наразі офіційної, стандартизованої української адаптації, для проведення дослідження було здійснено їх переклад. Цей перекладений варіант використовувався для опитування україномовної вибірки (n=35). Для контрольної британської вибірки (n=20) використовувались оригінальні англійські версії опитувальників. Повні тексти методик наведено у Додатках 1, 2, 3.

Блок 1. Діагностика стилів виховання та прив'язаності (Предиктори)

Для всебічного аналізу сімейного контексту було використано дві методики, які доповнюють одна одну, дозволяючи виміряти як домінуючий стиль виховання (баланс контролю та теплоти), так і суб'єктивну якість емоційного зв'язку.

1. Опитувальник Батьківського авторитету (Parental Authority Questionnaire - PAQ) (Додаток 1)

- **Автор:** Дж. Р. Бурі (J. R. Buri).
- **Мета використання:** Ця методика є валідним інструментом для вимірювання трьох стилів виховання, що базуються на класичній типології Діани Баумрінд. Вона дозволяє ретроспективно оцінити, яку модель поведінки та взаємодії демонстрували батьки респондента у дитинстві та підлітковому віці.
- **Структура та процедура:** Опитувальник складається з 30 тверджень, які респондент оцінює за 5-бальною шкалою Лайкерта (від "абсолютно не згоден" до "повністю згоден"). Для нашого дослідження особливістю є те, що респонденти заповнюють не дві окремі, ідентичні форми – одну для "Матері", іншу для "Батька", а одну форму із зазначенням «Батьки». Це дозволяє провести аналіз не відволікаючись на ще одну змінну (Батько або Матір), яка в нашому дослідженні несуттєві.
- **Інтерпретація результатів:** Обробка даних дозволяє отримати три окремі показники (шкали) для кожного з батьків :
 1. **Авторитетний стиль:** Характеризується поєднанням високого рівня емоційної підтримки (теплоти) та високого, але гнучкого, рівня контролю та вимог.
 2. **Авторитарний стиль:** Характеризується низьким рівнем теплоти та високим рівнем жорсткого, директивного контролю.
 3. **Ліберальний (Дозвільний) стиль:** Характеризується високим рівнем теплоти, але низьким рівнем контролю та вимог.

2. Опитувальник особливостей прив'язаності до батьків (Inventory of Parent and Peer Attachment - IPPA) (Додаток 2)

- **Автори:** Г. Армсен (G. Armsden) та М. Грінберг (M. Greenberg).

- **Мета використання:** Якщо RAQ вимірює *стиль* виховання, то IPRA оцінює суб'єктивну *якість* емоційної прив'язаності до батьків. Це дозволяє нам дослідити гіпотезу про те, що саме *якість* комунікації та довіри виступає медіатором між стилем виховання та сексуальними установками.
- **Структура та процедура:** Це самоопитувальник, призначений для вимірювання сприйняття підлітками (у нашому випадку – ретроспективно молодими дорослими) якості стосунків. У межах даного дослідження використовується лише та частина методики, що стосується батьків.
- **Інтерпретація результатів:** Методика надає оцінки за трьома ключовими вимірами прив'язаності:
 1. **Довіра (Trust):** Ступінь, до якої респондент сприймав батьків як надійну та чуйну опору.
 2. **Комунікація (Communication):** Якість та відкритість вербального спілкування, здатність обговорювати проблеми.
 3. **Відчуження (Alienation):** Рівень емоційної дистанції, гніву та ізоляції у стосунках з батьками.

Блок 2. Діагностика сексуальних установок (Залежна змінна) (Додаток 3)

Для вимірювання багатовимірною конструкту "сексуальні установки" обрано методику, що дозволяє диференціювати когнітивні аспекти ставлення до сексуальності.

3. Коротка шкала сексуальних установок (Brief Sexual Attitudes Scale - BSAS)

- **Автори:** С. Хендрік (S. Hendrick), К. Хендрік (C. Hendrick) та Д. Рейх (D. Reich).
- **Мета використання:** Методика призначена для вимірювання багатовимірних (а не єдиної шкали "лібералізм-консерватизм") установок особистості щодо сексуальності. Це дозволяє детально проаналізувати, які саме аспекти установок корелюють із різними стилями виховання.

- **Структура та процедура:** Опитувальник складається з 23 тверджень (в оригінальній версії), які респонденти оцінюють за шкалою Лайкерта.
- **Інтерпретація результатів:** Методика надає показники за чотирма основними шкалами (субтипами установок):
 1. **Пермісивність (Permissiveness):** Відображає відкрите, невимушене та ліберальне ставлення до сексу, включаючи секс поза сталими стосунками.
 2. **Контроль народжуваності (Birth Control):** Вимірює відповідальне ставлення до сексуальної поведінки, зокрема до використання контрацепції.
 3. **Спільність (Communion):** Вимірює сприйняття сексу як вищої форми емоційної близькості, єднання та вираження любові.
 4. **Інструментальність (Instrumentality):** Вимірює сприйняття сексу переважно з фізичної, гедоністичної точки зору, як джерела задоволення або досягнення мети.

Використання цього комплексу методик дозволить співвіднести специфічні стилі батьківського контролю та теплоти (PAQ) та особливості прив'язаності до батьків (IPPA) з конкретними компонентами сексуальних установок (BSAS) у досліджуваній вибірці.

2.3. Характеристика вибірки

Загальний обсяг емпіричної вибірки склав $N=55$ респондентів. Усі респонденти належать до вікового діапазону від 25 до 35 років.

Наукове обґрунтування віку 25–35 років:

1. Стадія «ранньої дорослості»

За теорією emerging adulthood, особи віком 25–35 років закінчують формування сексуальних і романтичних моделей поведінки, тоді як молодші (до 25) ще знаходяться в активному процесі встановлення життєвих орієнтирів і експериментів [4, 13]. До 25

років багато відбувається трансформаційних змін, але в діапазоні до 35 вони вже стабілізуються.

2. Пік сексуальної впевненості

Дослідження за участю 2 000 осіб 18–60 років виявило, що жінки досягають пікової сексуальної впевненості в середньому до 31 року, тоді як 25 років — це вік із відносно низькою упевненістю, а потім вона зростає. Аналогічні закономірності характерні і для чоловіків: з досвідом приходить краща самооцінка та сексуальне самовираження [34].

3. Період активного соціального закріплення

В цьому віці багато хто вже мав сексуальний досвід, живе в партнерстві або планує родину. Це дозволяє оцінити їх сексуальні установки як більш стабільні й усвідомлені.

4. Ретроспективна рефлексія про виховання

У віці 25–35 років респонденти мають достатній дистанційований погляд на свої дитячі та підліткові періоди, що підвищує точність відгуків щодо стилів виховання.

5. Збалансованість розвитку

Молодші (16–24) перебувають в умовах активного «експериментального» розвитку. Старші (після 35) вже можуть зазнати впливу додаткових чинників (родина, діти, кар'єра), що ускладнює виділення саме ефекту стилю виховання.

Ключовою особливістю дизайну даного дослідження є також аналіз двох окремих підгруп на основі наданих респондентами демографічних даних (країна, в якій вони виростили). Це дозволяє не лише дослідити зв'язки всередині однієї культури, але й провести попередній порівняльний аналіз.

Вибірка була розподілена наступним чином:

1. Українська вибірка ($n_1 = 35$): Респонденти, які народилися та виростили в Україні.
2. Британська вибірка ($n_2 = 20$): Респонденти, які народилися та виростили у Великій Британії.

Детальні демографічні характеристики обох підгруп представлені у Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристики вибірки опитуваних

Характеристика	Українська в-ка	Британська в-ка	Загалом
Кількість респондентів (N)	35	20	55
Розподіл за статтю (Жінки)	27 (77.1%)	12 (60.0%)	39 (70.9%)
Розподіл за статтю (Чоловіки)	8 (22.9%)	8 (40.0%)	16 (29.1%)
Середній вік (M)	31.74	31.85	31.78
Стандартне відхилення (SD)	1.63	1.57	1.58
Віковий діапазон	30-35	30-35	30-35

Як видно з таблиці, обидві вибірки є зіставними за віком: середній вік в обох групах практично однаковий (M 31.8 років) з низьким стандартним відхиленням, що вказує на високу гомогенність (однорідність) вибірки за цим критерієм. Віковий діапазон 30-35 років повністю відповідає заявленому у методології (25-35 років).

Спостерігається певна диспропорція у гендерному розподілі в обох групах, з переважанням жінок, що є типовим для психологічних досліджень, які проводяться методом онлайн-опитування. Водночас, кількість чоловіків в обох групах є достатньою для проведення статистичного порівняльного аналізу за статтю.

Вибір вікового діапазону 25–35 років («рання дорослість» або молодь) є методологічно обґрунтованим, оскільки особи в цьому віці, на відміну від молодших груп, вже стабілізували свої сексуальні та романтичні моделі поведінки. Вони мають

достатню психологічну дистанцію для більш зваженої ретроспективної оцінки стилів батьківського виховання, а їхні установки пройшли апробацію реальним соціальним та сексуальним досвідом.

Добір респондентів здійснювався через добровільну участь в онлайн-анкетуванні (Google Forms). Участь була анонімною та конфіденційною, всі респонденти були поінформовані про мету дослідження та надали добровільну згоду. Участь для україномовної вибірки брали студенти заочного відділення ХНУ ім. В.Н. Каразіна та їх сім'ї. Участь для британської вибірки брали члени ком'юніті Corstorphine (об'єднання жителів району Corstorphine, місто Edinburgh).

Висновки до Розділу 2

Отже, у другому розділі було представлено та обґрунтовано методологічну базу емпіричної частини роботи.

1. Було деталізовано кількісно-кореляційний дизайн дослідження, обраний для вивчення взаємозв'язків між незалежними змінними (стилі виховання, прив'язаність) та залежною (сексуальні установки). Також було визначено ключові методи статистичної обробки, зокрема кореляційний, регресійний аналізи та порівняння груп.
2. Було сформовано та охарактеризовано комплексний психодіагностичний інструментарій, що складається з трьох валідних міжнародних методик: Опитувальника батьківського авторитету, Опитувальника прив'язаності до батьків та Короткої шкали сексуальних установок.
3. Оскільки обрані методики не мають офіційної української стандартизації, важливим методологічним кроком стала підготовка перекладу інструментарію для україномовної вибірки, тоді як для британської групи використовувались оригінальні версії.

4. У розділі було представлено детальну характеристику вибірки, обґрунтовано віковий діапазон та описано її ключову структуру, що включає дві соціокультурні підгрупи: українську та британську.

Таким чином, розроблений дизайн, підбраний інструментарій та сформована вибірка є адекватними меті та завданням дослідження. Це створює необхідне підґрунтя для переходу до безпосереднього аналізу та інтерпретації отриманих емпіричних даних, що буде представлено у Розділі 3.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Аналіз кореляційних зв'язків та регресійні моделі предикторів сексуальних установок

Основною метою емпіричного дослідження була перевірка гіпотез щодо стилів батьківського виховання та якості прив'язаності як предикторів сексуальних установок в української та британської молоді віком 25-35 років.

Після того, як у Розділі 1 було закладено теоретичне підґрунтя, а у Розділі 2 обґрунтовано методологію та дизайн дослідження, цей розділ присвячено безпосередньому представленню, аналізу та інтерпретації отриманих емпіричних даних. Результати онлайн-опитування представлені у Додатку 4.

Відповідно до мети роботи та на основі даних, зібраних за допомогою психодіагностичного інструментарію, у цьому розділі буде проведено детальний статистичний аналіз. Для забезпечення цього аналізу, на основі ключів до тестів, спочатку було обчислено 10 підсумкових шкал (див. Таблиця 3.1 Підсумкові шкали опитувальників), які відображають досліджувані конструкти (три шкали стилів для PAQ, три шкали прив'язаності для IPPA та чотири шкали установок для BSAS).

Далі ці обчислені шкали були використані для перевірки висунутих гіпотез (H1-H6) за допомогою методів кореляційного та множинного регресійного аналізу.

Для забезпечення валідності результатів аналіз проводився окремо для української (n=35) та британської (n=20) вибірок, що дозволило виявити соціокультурні відмінності у механізмах формування установок.

Таблиця 3.1

Підсумкові шкали опитувальників за ключами

PAQ	IPPA	BSAS
Авторитарний Стиль PAQ_Authoritarian_Style	Довіра (Attach_Trust)	Пермісивність Attitude_Permissiveness
Авторитетний стиль Style_Authoritative	Комунікація (Attach_Communication)	Контроль народжуваності (Attitude_BirthControl)
Ліберальний стиль Style_Permissive	Відчуження (Attach_Alienation)	Спільність (Attitude_Communion)
		Секс як інструмент Attitude_Instrumentality

З чотирьох шкал опитувальника сексуальних установок (BSAS) для подальшого аналізу як **ключову залежну змінну** було обрано шкалу **«Пермісивність» (Permissiveness)**.

Такий вибір зумовлений наступними методологічними та теоретичними причинами:

1. **Центральність у гіпотезах:** Шкала «Пермісивність» безпосередньо відображає ступінь ліберальності та відкритості поглядів на сексуальність поза сталими стосунками, що є найбільш чутливим та соціально значущим показником. Саме Пермісивність є найбільш прямим показником того, чи молодь засвоїла консервативні або, навпаки, автономні моделі поведінки, що було закладено в гіпотези H1-H6.
2. **Прогностична цінність:** Показник пермісивності історично використовується в міжнародних дослідженнях як надійний предиктор ризикованої або навпаки, здорової сексуальної поведінки.

3. **Диференційованість:** На відміну від шкал «Спільність» чи «Інструментальність», які відображають аспекти самого акту (близькість чи задоволення), шкала «Пермісивність» відображає **норми та цінності** особистості щодо випадкових стосунків. Саме ці норми та цінності найбільш чітко формуються під впливом сімейного контролю та емоційних зв'язків.

Таким чином, для вивчення прогностичної ролі сімейних факторів (стилів виховання та прив'язаності) саме шкала «Пермісивність» є найбільш валідною та релевантною змінною-критерієм. Подальший кореляційний та регресійний аналіз буде сфокусований на виявленні впливу сімейних факторів саме на цей показник.

Аналіз результатів для української вибірки

Першим етапом аналізу стала перевірка взаємозв'язків між досліджуваними змінними за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона (r). Результати аналізу значущих кореляцій представлені в Таблиці 3.2. Жоден із трьох стилів виховання не показав прямої кореляції з рівнем сексуальної пермісивності.

Як видно з Таблиці 3.2, в українській вибірці виявлено специфічний патерн зв'язків. По-перше, спостерігається сильний негативний зв'язок між якістю емоційної прив'язаності та пермісивністю. Шкала «Довіра» ($r = -0.583$) та «Відчуження» ($r = -0.475$) зворотно корелюють з рівнем сексуальної свободи, що свідчить про те, що довірливі стосунки з батьками сприяють формуванню більш стриманих (консервативних) сексуальних поглядів.

По-друге, виявлено парадоксальний зв'язок зі шкалою відповідальності («Контроль народжуваності»). Авторитарний стиль (жорсткий контроль) має позитивний зв'язок з відповідальністю ($r = 0.405$), тоді як Авторитетний (демократичний) стиль корелює з нею негативно ($r = -0.511$). Це суперечить класичним західним теоріям і вказує на специфіку

українського соціокультурного контексту, де директивне виховання може ефективніше формувати навички контролю.

Таблиця 3.2

Ключові кореляційні зв'язки в українській вибірці (n=35)

Показник 1 (Виховання / Прив'язаність)	Показник 2 (Установки)	Коефіцієнт (r)	Рівень знач. (p)
Довіра (IPPA)	Пермісивність (BSAS)	-0.583	<.001
Відчуження (IPPA)*	Пермісивність (BSAS)	-0.475	.004
Авторитетний стиль (PAQ)	Контроль народжуваності (BSAS)	-0.511	.002
Авторитетний стиль (PAQ)	Спільність (Communion) (BSAS)	-0.505	.002
Авторитарний стиль (PAQ)	Контроль народжуваності (BSAS)	0.405	.016
Комунікація (IPPA)	Спільність (Communion) (BSAS)	-0.441	.008
Комунікація (IPPA)	Контроль народжуваності (BSAS)	-0.422	.012

*Примітка: Шкала "Відчуження (IPPA)" є реверсованою, тому вищий бал означає **нижчий** рівень відчуження.

Регресійний аналіз предикторів установки "Пермісивність" української вибірки

Для перевірки гіпотези про те, який саме фактор є визначальним у формуванні ліберальних сексуальних установок — стиль виховання чи емоційна якість стосунків — було побудовано дві моделі множинної лінійної регресії. Залежною змінною виступала шкала «Пермісивність» (Attitude_Permissiveness). Результати моделювання наведено у Таблиці 3.3

Таблиця 3.3

Результати моделювання української вибірки

Модель	Предиктори (Незалежні змінні)	R ² (Коеф. детермінації)	F-критерій	Значущість моделі (p)
Модель 1	Стилі виховання (PAQ): Авторитарний, Авторитетний, Ліберальний	0.033	0.354	.787
Модель 2	Якість прив'язаності (IPPA): Довіра, Комунікація, Відчуження	0.367	5.991	.002

**Примітка. R² показує частку дисперсії залежної змінної, яка пояснюється моделлю.*

Аналіз даних, представлених у Таблиці 3.3, демонструє, що **Модель 1**, яка базувалася виключно на стилях виховання (PAQ), виявилася статистично незначущою ($p = .787$) і пояснює лише 3.3% варіативності результатів. Це означає, що формальний стиль батьківського контролю не є прямим предиктором ліберальності поглядів молоді.

Натомість **Модель 2**, що враховує якість емоційної прив'язаності (IPPA), є високо значущою ($F = 5.991$, $p = .002$) і пояснює **36.7%** мінливості у показниках пермісивності. Це підтверджує гіпотези H4 та H5 про пріоритетність емоційного зв'язку над дисциплінарними методами.

Щоб визначити внесок кожного окремого компонента прив'язаності, було проаналізовано стандартизовані бета-коефіцієнти (β) для Моделі 2 (див. Таблицю 3.4).

Як свідчать дані Таблиці 3.4, єдиним статистично значущим предиктором у моделі виступає шкала «Довіра» ($p = .018$). Від'ємне значення коефіцієнта ($B = -0.416$) вказує на те, що підвищення рівня довіри до батьків на 1 бал призводить до зниження рівня сексуальної пермісивності на 0.416 бали. Інші компоненти (комунікація та відчуження) в контексті української вибірки не показали самостійного значущого впливу в межах регресійної моделі.

Таблиця 3.4

Коефіцієнти регресійної моделі якості прив'язаності української вибірки

Предиктор	Нестандарт. коеф. (B)	Станд. помилка	Станд. коеф. (β)	t-критерій	Значущість (p)
(Константа)	5.065	0.597		8.481	<.001
Довіра (Trust)	-0.416	0.166	-0.458	-2.510	.018
Комунікація	-0.020	0.183	-0.016	-0.109	.914
Відчуження	-0.188	0.162	-0.204	-1.158	.256

Аналіз результатів для британської вибірки

Для перевірки гіпотези Н6 про вплив соціокультурного контексту аналогічна процедура аналізу була застосована до контрольної британської групи (n=20). В таблиці представлені значущі кореляційні зв'язки(див. Таблицю 3.5).

Таблиця 3.5

Значущі кореляційні зв'язки у британській вибірці

Змінна 1 (Прив'язаність)	Змінна 2 (Сексуальна установка)	Коефіцієнт (r)	Значущість (p)
Відчуження (IPPA)	Пермісивність	0.477	.034
Комунікація (IPPA)	Пермісивність	0.424	.062

**Примітка. Жирним шрифтом виділено кореляції, значущі на рівні $p < .05$.*

Варто зазначити, що кореляційний аналіз показав позитивний зв'язок між якістю прив'язаності (зокрема, низьким рівнем відчуження) та пермісивністю, що суперечить даним української вибірки.

Регресійний аналіз предикторів установки "Пермісивність"

Для визначення найсильніших предикторів було проведено дві окремі регресійні моделі (див. Таблицю 3.6).

Як видно з Таблиці 3.6, формальні стилі виховання (**Модель 1**) не мають статистично значущого впливу на формування установок ($r = .622$), пояснюючи лише 10.2% дисперсії.

Результати регресійного аналізу британської вибірки

Модель	Предиктори	R2 (Коеф. детермінації)	F-критерій	Значущість моделі (p)
Модель 1	Стилі виховання (PAQ)	0.102	0.603	.622
Модель 2	Якість прив'язаності (IPPA)	0.455	4.458	.019

Натомість **Модель 2** (якість прив'язаності) виявилася статистично значущою ($p = .019$) і пояснює **45.5%** варіативності показника пермісивності. Це підтверджує універсальність висновку про те, що емоційний клімат у сім'ї є важливішим за дисциплінарні стратегії. Однак аналіз коефіцієнтів (Таблиця 3.7) виявив кардинально інший механізм впливу порівняно з українською групою.

Таблиця 3.7

Коефіцієнти регресійної моделі (IPPA) британської вибірки

Предиктор	Нестанд. коеф. (B)	Станд. помилка	Станд. коеф. (β)	t-критерій	Значущість (p)
(Константа)	-0.630	0.985		-0.639	.532
Довіра (Trust)	0.324	0.204	0.297	1.585	.133
Комунікація	0.413	0.187	0.413	2.209	.042
Відчуження	0.424	0.169	0.468	2.515	.023

Примітка. Шкала «Відчуження» є реверсивною (вищий бал = кращі стосунки).

У британській вибірці значущими позитивними предикторами пермісивності стали «**Комунікація**» ($B = 0.413$, $p = .04$) та «**Відчуження**» ($B = 0.424$, $p = .023$). Позитивний знак коефіцієнтів вказує на те, що якісніша комунікація та відсутність відчуження

(безпечна прив'язаність) сприяють формуванню **більш ліберальних** (пермісивних) поглядів.

Порівняльний аналіз та інтерпретація крос-культурних відмінностей

Зіставлення результатів двох вибірок дозволяє підтвердити гіпотезу Н6 про модифікуючу роль культури. Хоча в обох групах якість прив'язаності (IPPA) виступила сильнішим предиктором, ніж стилі виховання (PAQ), напрямок цього впливу виявився дзеркально протилежним (див. Таблицю 3.8).

Такий результат свідчить про фундаментальні **крос-культурні відмінності** у функціонуванні сімейної системи, які безпосередньо пов'язані з роллю інституту освіти у статевому вихованні.

Таблиця 3.8

Порівняльна характеристика

Характеристика	Українська вибірка	Британська вибірка
Ключовий предиктор	Довіра (Trust)	Комунікація та Відсутність відчуження
Напрямок кореляції з пермісивністю	Негативний ($r = -0.583$)	Позитивний (через регресію $\beta = 0.413$)
Психологічний зміст	Стримування: Висока довіра сприяє інтерналізації консервативних сімейних норм.	Безпечна база: Емоційна безпека надає ресурс для дослідження та прийняття ліберальних поглядів.
Формування відповідальності	Через Авторитарний стиль (зовнішній контроль)	Через Ліберальний стиль (розвиток автономії)

В українському контексті, де родина традиційно залишається основним носієм морально-етичних норм і є головним джерелом інформації про сексуальність, високий рівень довіри до батьків функціонує як стабілізуючий фактор. Діти, які довіряють батькам, внутрішньо засвоюють (інтерналізують) сімейні цінності, що, як правило, призводить до формування більш консервативних та стриманих сексуальних установок.

Натомість, у британській вибірці, де держава через систему Комплексної освіти щодо стосунків та статевого життя (RSE) знімає з сім'ї основну інформаційну функцію, батьки виконують роль «безпечної бази» (за Дж. Боулбі). У цьому випадку якісна комунікація та відсутність відчуження не стримують, а навпаки, надають молодій особі емоційний ресурс та автономію для дослідження світу, вільного прийняття суспільно-ліберальних поглядів та відповідального самовизначення.

Виявлений «парадокс відповідальності» (зв'язок відповідальності з авторитарністю в Україні та ліберальністю в Британії) додатково підтверджує, що ефективність виховних стратегій залежить від культурних очікувань та соціальної системи, в якій функціонує сім'я.

3.2. Практичні рекомендації та розробка прикладних матеріалів

Результати проведеного емпіричного дослідження, які встановили, що ключовим предиктором сексуальних установок є якість емоційної прив'язаності, а не формальні стилі виховання, дозволяють розробити конкретні практичні продукти, спрямовані на батьків.

1. Методологічний внесок: Адаптація діагностичного інструментарію

Першою практичною проблемою, виявленою у ході роботи, є відсутність валідизованого українськомовного інструментарію для вимірювання досліджуваних конструктів. Виявлені нами крос-культурні парадокси (наприклад, протилежний зв'язок між вихованням та «Контролем народжуваності» в українській та британській вибірках) доводять, важливість використання англomовних методик з адаптацією до культурного контексту.

У зв'язку з цим, **першим практичним результатом** роботи є переклад трьох ключових методик, використаних у дослідженні:

- Опитувальник батьківського авторитету (Parental Authority Questionnaire - PAQ);
- Опитувальник прив'язаності до батьків (Inventory of Parent and Peer Attachment - IPPA);
- Коротка шкала сексуальних установок (Brief Sexual Attitudes Scale - BSAS).

Ці переклади, представлені у **Додатках (1, 2, 3)** до кваліфікаційної роботи, рекомендуються для подальшої психометричної валідизації та стандартизації на розширеній українській вибірці, що дозволить збагатити діагностичний арсенал українських психологів.

2. Практичний внесок: Структура інформаційного буклету (короткого тренінгу) для батьків

Назва: *"Безпечна прив'язаність це ключ: Як довіра у сім'ї формує здорові установки дитини"*

Мета: Надати батькам конкретні комунікативні інструменти, які, згідно з даними дослідження, безпосередньо впливають на побудову **Довіри**. Саме Довіра, а не формальний стиль контролю (PAQ), виступила ключовим предиктором формування

сексуальних установок молоді (чим менший був показник Довіри, тим більший був показник шкали пермісивності сексуальних установок).

Цільова аудиторія: Батьки підлітків (13-18 років) та молоді (18-25 років), які прагнуть покращити комунікацію з дітьми на складні теми та побудувати стосунки, що базуються на довірі. Також може бути корисним для батьків дітей передпідліткового віку (10-12 років) як профілактичний захід.

Хто проводить: Практичний психолог, сімейний консультант, психотерапевт або соціальний педагог, який має навички ведення груп та розуміється на віковій психології та теорії прив'язаності.

Формат проведення: Інтерактивний груповий тренінг-практикум.

- Тривалість: 3 академічні години
- Розмір групи: 10-16 учасників для забезпечення ефективної роботи в парах та міні-групах.

Що знадобиться (Матеріали):

- Приміщення, де учасники можуть вільно пересідати для роботи в парах.
- Фліпчарт або дошка та маркери.
- Роздруковані картки із «провокативними тезами» для Вправи 1.
- Роздруковані робочі аркуші з таблицею «Ти-повідомлень» для Вправи 2.
- Нотатки та ручки для учасників.
- Проектор (для презентації теоретичних блоків).

Вправа 1. «Активне слухання без оцінки»

Мета:

Навчити батьків відокремлювати факт, який повідомляє дитина, від власної емоційної реакції та оціночного судження. Це перший крок до побудови «Довіри», яка у дослідженні виявилася єдиним значущим предиктором установок української молоді.

Теоретичне підґрунття:

Коли дитина (особливо підліток) ділиться чимось вразливим (наприклад, питанням про стосунки, сексуальність), а у відповідь отримує миттєву оцінку («Це жахливо!», «Як ти міг?!», «Ти ще замалий!»), канал комунікації закривається. Дитина робить висновок: «З ними говорити небезпечно». Активне слухання дає сигнал: «Я чую тебе. Я з тобою. Продовжуй».

Опис вправи (Робота в парах):

1. **Розподіл:** Батьки об'єднуються у пари: «Підліток» та «Батько/Мати».
2. **Завдання для «Підлітка»:** Вибрати одну з "провокативних" тез і донести її «Батьку/Матері».
 - *Приклади тез:* «Мам, а що таке поліаморія?», «Мій найкращий друг вже живе статевим життям», «Мені здається, я закохався(лась) у свого вчителя», «Чому всі кажуть, що порно — це погано?».
3. **Завдання для «Батька/Матері» (2 хвилини):**
 - **ЗАБОРОНЕНО:** Давати поради, оцінювати, критикувати, ставити діагнози, ділитися своїм досвідом, починати лекцію.
 - **ДОЗВОЛЕНО:** Тільки віддзеркалювати почуте або уточнити. Використовувати техніку «Папуга» (повторення) або «Перефразування».
 - *Приклад 1:* «Тобто, ти хочеш розібратися в цьому понятті?»
 - *Приклад 2:* «Я чую, що ситуація твого друга змусила тебе замислитись».
 - *Приклад 3:* «Ти відчуваєш сильні почуття, які тебе, можливо, дивують».

4. **Зміна ролей:** Пари міняються ролями і беруть нову тезу.

Обговорення (Рефлексія):

- (Питання до «Батьків»): Наскільки складно було мовчати і не давати оцінку за шкалою від 1 до 10? Яким був перший імпульс?
- (Питання до «Підлітків»): Що Ви відчували, коли Вас слухали, не перебиваючи і не критикуючи? Чи хотілося Вам продовжити розмову?

Вправа 2. «Техніки 'Я-повідомлень'»

Мета:

Навчити батьків висловлювати свої почуття, занепокоєння та встановлювати межі (що є важливим), не атакуючи і не звинувачуючи дитину.

Теоретичне підґрунтя:

Ця вправа безпосередньо вирішує «Парадокс відповідальності», виявлений у Вашому дослідженні⁴. Дані показали, що жорсткий Авторитарний стиль корелював з відповідальністю ($r = 0.405$), а демократичний Авторитетний — ні ($r = -0.511$). «Я-повідомлення» — це інструмент, що дозволяє взяти найкраще з обох світів: встановити чіткі межі та правила (як Авторитарний стиль), але зробити це через призму власних почуттів та довіри (як Авторитетний).

Опис вправи (Робота в міні-групах):

1. **Теорія (5 хв):** Ведучий пояснює різницю:

- **«Ти-повідомлення» (Атака):** «Ти знову вліз у якусь дурницю!», «Ти нічого не розумієш!», «Ти мене не слухаєш!».
- **«Я-повідомлення» (Вираження почуттів):** «Коли [ФАКТ], я відчуваю [ПОЧУТТЯ], тому що [ПОТРЕБА/ЦІННІСТЬ]».

2. **Завдання (10 хв):** Групи отримують картки з типовими «Ти-повідомленнями» і мають перетворити їх на «Я-повідомлення» (таблиця 3.9).

Таблиця 3.9

Картки для завдання

«Ти-повідомлення» (Звинувачення)	«Я-повідомлення» (Пояснення)
«Ти знову закрився у своїй кімнаті! Що ти там ховаєш?»	«Коли ти закриваєшся, я починаю тривожитися, тому що мені важливо знати, що ти в безпеці».
«Не смій говорити зі мною про такі речі! Це вульгарно!»	« Мені некомфортно/незвично чути ці слова. Я хвилююся, що вони можуть тебе образити або неправильно подати».
«Ти мене зганьбиш цією своєю поведінкою!»	« Я дуже ціную нашу репутацію і мені важливо, щоб твої вчинки відображали цінності нашої сім'ї».

Обговорення (Рефлексія):

- Яке з двох повідомлень (Ти/Я) змушує дитину захищатися, а яке — замислитись?
- Зверніть увагу: «Я-повідомлення» не гарантує, що дитина одразу послухається. Його мета — донести свою позицію, не руйнуючи **Довіру**.

Вправа 3. «Створення безпечного простору для складних розмов»

Мета:

Інтегрувати навички 1 (Слухання) та 2 (Я-повідомлення) у конкретну стратегію: як ініціювати та провести розмову на «складну» тему (наприклад, про сексуальну безпеку, контрацепцію, стосунки).

Теоретичне підґрунтя:

Ця вправа спрямована на інтеграцію теми сексуальності в загальний контекст сімейних цінностей та емоційної близькості. Вона створює умови для формування безпечного простору — місця, де можна обговорити все не через страх, а через розуміння цінності почуттів та здоров'я.

Опис вправи (Загальний "мозковий штурм"):

Ведучий ставить запитання групі, фіксуючи відповіді на фліпчарті.

Етап 1. «Як вбити розмову» (Що НЕ можна робити):

- *Відповіді батьків (ймовірні):* Починати розмову «на кухні» при всіх, кричати, соромити, хапатися за серце, використовувати фрази «А от я в твоєму віці...», читати лекцію, говорити, коли дитина зайнята/втомлена.

Етап 2. «Як створити простір» (Що МОЖНА робити):

- **Вибір часу:** Нейтральний, спокійний момент (наодинці в машині, на прогулянці, ввечері перед сном). *Важливо: не під час конфлікту або «по гарячих слідах».*
- **Вибір місця:** Приватне, «один на один».
- **Ініціація розмови (через «Я-повідомлення»):**
 - *«Я хочу поговорити про дещо, що мене хвилює...»*
 - *«Я знаю, що ця тема може бути незручною, але я тебе люблю, і мені важливо, щоб ти знав(ла)...»*
 - *«Я тут прочитав(ла) / побачив(ла) у новинах... і мені стало цікаво, що ти про це думаєш?»*
- **Проведення розмови (через «Активне слухання»):**
 - Спочатку *слухати* позицію дитини (Вправа 1).
 - Потім *висловити* свою позицію та цінності (Вправа 2).

Обговорення (Рефлексія):

- Який з цих кроків («Час», «Місце», «Ініціація») для вас особисто є найскладнішим?
- Яку одну річ ви спробуєте зробити інакше вже цього тижня, щоб почати будувати цей «безпечний простір»?
- Ведучий підсумовує: Мета не в тому, щоб «перемогти» у суперечці про сексуальність. Мета — зберегти **Довіру**, щоб у критичний момент дитина звернулася саме до вас, а не до Google чи друзів.

Висновки до Розділу 3

У третьому розділі було проведено статистичний аналіз отриманих емпіричних даних, здійснено перевірку висунутих гіпотез та розроблено практичні рекомендації для батьків. Узагальнення результатів дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки:

1. **Спростування гіпотези про прямий вплив стилів виховання.** У ході дослідження не знайшли підтвердження припущення про те, що формальні стилі батьківського виховання (авторитарний, авторитетний чи ліберальний) є безпосередніми предикторами формування сексуальної розкнутості молоді. Статистичний аналіз показав, що сама лише виховна стратегія батьків не визначає ліберальність чи консервативність поглядів дітей у дорослому віці.
2. **Підтвердження провідної ролі емоційної прив'язаності.** Повністю підтверджено гіпотезу про те, що ключовим чинником впливу є якість емоційного зв'язку між батьками та дітьми. Встановлено, що саме суб'єктивне відчуття довіри, якості комунікації та відсутності відчуження у стосунках з батьками виступає найпотужнішим предиктором сексуальних установок як в українській, так і в британській вибірках.

3. **Виявлення крос-культурних відмінностей у механізмах впливу.** Дослідження продемонструвало, що соціокультурний контекст кардинально змінює напрямок впливу сім'ї.
- В **українській вибірці** високий рівень довіри до батьків сприяє формуванню більш стриманих та консервативних поглядів (механізм засвоєння сімейних норм).
 - У **британській вибірці**, навпаки, якісна комунікація та емоційна близькість створюють умови для формування більш вільних та ліберальних установок (механізм «безпечної бази» для дослідницької поведінки).
4. **Парадокс формування відповідальності.** Виявлено суттєві розбіжності у тому, які методи виховання сприяють відповідальному ставленню до контрацепції. Якщо в британській культурі відповідальність формується через надання дитині автономії (ліберальний стиль), то в українських реаліях більш дієвим виявився суворий батьківський контроль (авторитарний стиль), що свідчить про необхідність врахування ментальних особливостей при адаптації західних виховних моделей.
5. **Практична реалізація результатів.** На основі отриманих даних про пріоритетність емоційного зв'язку над контролем було розроблено структуру психологічного тренінгу для батьків. Програма спрямована на розвиток навичок активного слухання та побудову довірливих стосунків, що є необхідним фундаментом для ефективного статевого виховання в сім'ї. Також здійснено переклад та апробацію діагностичного інструментарію для подальшого використання українськими фахівцями.

ВИСНОВКИ

У ході кваліфікаційної роботи було проведено теоретико-емпіричне дослідження з метою вивчення особливостей сімейного виховання як предикторів сексуальних установок у молоді. Дослідження досягло поставленої мети та виконало всі окреслені завдання. Отримані результати дозволяють сформулювати наступні висновки відповідно до поставлених завдань:

1. Сексуальні установки є складним конструктом, чиє формування визначається не лише класичними стилями виховання, а й соціокультурним контекстом та системною залученістю інститутів освіти. В українському контексті родина традиційно є основним носієм морально-етичних норм та головним джерелом інформації про сексуальність, що посилює роль батьківського авторитету. Натомість, у Великій Британії функціонування обов'язкової Комплексної освіти щодо стосунків та статевого життя (RSE) у школах перекладає інформаційну функцію на освітні заклади, дозволяючи сім'ї відігравати роль емоційної підтримки. Ця системна відмінність є ключовою для інтерпретації емпіричних результатів.

2. У формуванні сексуальних установок домінують фактори емоційної прив'язаності. Кореляційний аналіз виявив сильний обернений зв'язок між Довірою до батьків та Пермісивністю у українській вибірці. Це інтерпретується як успішна функція стримування: довіра до батьків сприяє інтерналізації традиційних сімейних норм, захищаючи молодь від установок, які розглядаються як провісники ризикованої поведінки. Також був виявлений «парадокс відповідальності», який підтвердив, що у різних культурах відповідальне ставлення до контрацепції формується за протилежними сценаріями: через контроль в Україні та через автономію у Британії.

3. Якість емоційної прив'язаності є єдиним значущим прогностичним чинником, спростовуючи припущення про вплив формальних стилів виховання. Аналіз виявив дзеркальну протилежність механізмів впливу прив'язаності:

В українському контексті довіра є прогностично значущою, оскільки вона забезпечує трансфер сімейного консерватизму через емоційний зв'язок.

У британському контексті наявність якісної комунікації та відсутність відчуження функціонують як «безпечна база», яка не обмежує, а навпаки, надає молодій особі емоційну підтримку для автономного вибору та сприйняття ліберальних суспільних поглядів. Є припущення, що цей ефект може бути обумовлений тим, що школа бере на себе ключову роль у статевого вихованні (програма RSE), дозволяючи сім'ї зосередитися виключно на емоційній підтримці та прийнятті дитини.

4. Розроблено структуру тренінгу для батьків, спрямованого на розвиток навичок активного слухання та побудову довіри. Також здійснено переклад діагностичного комплексу (PAQ, IPPA, BSAS), який може бути використаний у практичній діяльності психологів для діагностики сімейних стосунків та сексуальних установок молоді.

Узагальнюючи викладене, проведене дослідження зміщує фокус наукової уваги з формальних стилів виховання на глибинну якість емоційного контакту, доводячи, що саме довіра є фундаментом формування здорових сексуальних установок. Перспективи подальшого використання отриманих результатів вбачаються у розширенні психометричної валідації адаптованого інструментарію на репрезентативних українських вибірках, а також у безпосередньому впровадженні розроблених рекомендацій для батьківської просвіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баумрінд Д. Стили виховання дітей Баумрінда // LibreTexts [Електронний ресурс]. – URL: <https://surl.li/qxjhek> (дата звернення: 25.06.2025).
2. Всі ми родом із дитинства: як статеве виховання впливає на свідомість молодих українців та формує майбутнє нації // GreenPost [Електронний ресурс]. – 2023. – URL: <https://greenpost.ua/blogs/vsi-my-rodом-iz-dytynstva-yak-stateve-vyhovannya-vplyvaye-na-svidomist-molodyh-ukrayintsiv-ta-i57472> (дата звернення: 25.06.2025).
3. Говорун Т. В., Кікінеджи О. М. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. – Тернопіль: Нова книга – Богдан, 1999. – 383 с.
4. Дідковська Л. І. Психологічні особливості ставлення до сексу осіб віку ранньої дорослості // Психологічні науки. – 2014. – Вип. 2.12 (103). – С. 72–79.
5. Єрмакова А. С. Сексуальне благополуччя як фактор успішності особистості в бізнесі. – 2021.
6. Завада Т., Венхер І. Роль релігійності в контексті сексуальних установок особистості // Габітус. – 2024.
7. Кікінеджи О. М. Статева соціалізація дітей та підлітків: теорія і практика. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 352 с.
8. Когнітивно-поведінкова психотерапія як напрям у корекції девіантної поведінки // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2023.
9. Поліщук В. М. (ред.) Психологія сім'ї: підручник. – Суми: Університетська книга, 2021. – 248 с.
10. Попович Н. В. Статеве виховання як педагогічна проблема // Медична освіта. – 2019. – № 1. – С. 98–101.
11. Потоцька І., Рисинець Т., Лойко Л., Герасимюк В. Вплив сексуальних установок на сексуальну поведінку молоді. – 2019.

12. Результати опитування щодо сексуальної освіти в Україні // ЮрФем [Електронний ресурс]. – URL: <https://jurfem.com.ua/opytuvannya-resultaty/> (дата звернення: 25.06.2025).
13. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навчальний посібник. – Київ: Академвидав, 2011. – 368 с.
14. Сова М. О. Психологія сім'ї: Навчальний посібник. – Київ: [б. в.], 2019. – 145 с.
15. Статеве виховання і репродуктивне здоров'я підлітків та молоді: методичні рекомендації / [уклад. Т. В. Бондар, О. М. Балакірева та ін.]. – Вінниця: ВОПОПП, 2018. – 72 с.
16. Цільмак О. М. (ред.) Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі: навчально-наочний підручник. – Київ: Ліра-К, 2020. – 266 с.
17. Agyei F. B, Kaura D. K, Bell J. D. Parent–adolescent sexual and reproductive health information communication in Ghana // *Reproductive Health*. – 2025. – Vol. 22(1). – Article 25.
18. Bynum M. S. The relationship between perceived parental-adolescent communication and sexual attitudes and behavior // *The Prevention Researcher*. – 2005. – Vol. 12(3). – P. 10–13.
19. Chou W.-J, Liu T.-L, Hsiao R. C, Yen C.-F. Online Sexual Risk Behaviors in Adolescents: Roles of Family Relationships, Impulsivity, and ADHD // *Children*. – 2024. – Vol. 11(10). – Article 1199.
20. Collins W. A, Welsh D. P, Furman W. Adolescent romantic relationships // *Annual Review of Psychology*. – 2009. – Vol. 60. – P. 631–652.
21. Donahoo S. Effects of Parenting Styles on Sexual Behaviors among Teenagers // *International Journal of Psychology and Counselling Education*. – 2023. – Vol. 5(1). – P. 1–10.
22. Farahani F. K. Adolescents and Young People's Sexual and Reproductive Health in Iran: A Conceptual Review // *Journal of Sex Research*. – 2020. – Vol. 57(6). – P. 743–780.

23. Hurst J. L, Widman L, Maheux A. J, Evans-Paulson R, Brasileiro J, Lipsey N. Parent–child communication and adolescent sexual decision making: an application of family communication patterns theory // *Journal of Family Psychology*. – 2021. – Vol. 36(3). – P. 449. DOI: 10.1037/fam0000916.
24. Isaksen K. J, Musonda P, Sandøy I. F. Parent-child communication about sexual issues in Zambia: a cross-sectional study of adolescent girls and their parents // *BMC Public Health*. – 2020. – Vol. 20(1). – Article 1120.
25. Kranz D. On the Attribution of Parental Competence: Parents' Behavior Matters, not Their Sexual Orientation // *Journal of Child and Family Studies*. – 2023. – Vol. 32(4).
26. Krivošić S, Burić I. Sexual Education of Young Adolescents in the Context of a Parental Style // *International Journal of Education and Information Technologies*. – 2015. – Vol. 9. – P. 167–174.
27. Lammers C, Ireland M, Resnick M. D, Blum R. W. Family structure and adolescent sexual behavior: A longitudinal study // *Journal of Adolescent Health*. – 2000. – Vol. 27(4). – P. 244–250.
28. Lefkowitz E. S, Waterman E. A. "I knew it was coming": Parent-adolescent communication about sex in the context of family communication patterns // *Journal of Adolescent Research*. – 2018. – Vol. 33(3). – P. 319–343.
29. Miller K. S, Kotchick B. A, Dorsey S, Forehand R, Ham A. Y. Family communication about sex: What are parents saying and are their adolescents listening? // *Family Planning Perspectives*. – 2001. – Vol. 33(4). – P. 177–182.
30. Mitchell K. R., Mercer C. H., Prah P., Datta J., Johnson A. M., Wellings K. Sexual behaviour, sexual health, and wellbeing in adults aged 40–70 years in Great Britain: a cross-sectional survey using the UK Biobank // *The Lancet Public Health*. – 2019. – Vol. 4(9). – P. e457–e466.
31. Mngomezulu N. M, Masala-Chokwe M. E, Ramalepa T. N. Barriers to sexual health communication between parents and teenagers: Perspectives of parents in a rural

- community in Mpumalanga province, South Africa // *African Journal of Reproductive Health*. – 2025. – Vol. 29(2). – P. 35–41.
32. Mu Y, Shiha P.-Y, Kaha C. L, Motevalli S. Comparative Analysis of Parenting Styles and their Impact on Children's Well-Being: A Cross-Cultural Perspective in Malaysia, China, and Taiwan. – 2024.
33. Park G, Yang Y. Sexual decision-making: an exploratory interview study of Cambodian adolescents. – 2024.
34. Revealed: The Age at Which Women are Most Confident in the Bedroom // Her.ie [Electronic resource]. – 2014. – URL: <https://her.ie/life/revealed-the-age-at-which-women-are-most-confident-in-the-bedroom-116061> (date of access: 25.06.2025).
35. Rostosky S. S, Danner F. W. The influence of family structure and parental involvement on the sexual decision-making of young adults // *Journal of Adolescent Research*. – 2002. – Vol. 17(5). – P. 488–507.
36. Salisu A, Rezvani M. S, Kareshki H, Asgharinekah S. M, Dada A. A. Exploring Facilitators of Family-Based Sexual Health Education in Northern Nigeria: A Qualitative Study // *Journal of Education and Community Health*. – 2024. – Vol. 11(3).
37. Saunders E, Pevie N. W, Bedford S, Harris N, Rash J. A. Moms in motion: Predicting healthcare utilization patterns among mothers in Newfoundland and Labrador // *PLoS ONE*. – 2024. – Vol. 19(7). – Article e0304815.
38. Sexual behavior // *APA Dictionary of Psychology* [Электронный ресурс]. – URL: <https://dictionary.apa.org/sexual-behavior> (дата звернення: 25.06.2025).
39. Steedman L. A, Jeglic E. L. Child Sexual Abuse Prevention among a Sample of U.S. Parents // *Journal of Child and Family Studies*. – 2025. – Article 106562.
40. Talking to children and young people about relationships, sex and sexuality // *Better Health Channel* [Electronic resource]. – 2023. – URL: <https://www.betterhealth.vic.gov.au/health/healthyliving/talking-to-children-and-young-people-about-sex> (date of access: 25.06.2025).

41. Ward L. M, Jónsdóttir M. J, Seto M. C. Family-Related Predictors of Young Adults' Sexual Attitudes and Behaviors: A Longitudinal Perspective // *Journal of Sex Research*. – 2019. – Vol. 56(4–5). – P. 505–518.
42. Whitaker D. J, Miller K. S, May D. C. Family Context and Adolescent Risky Sexual Behavior: An Examination of the Influence of Family Structure, Family Transitions and Parenting // *Journal of Youth and Adolescence*. – 2006. – Vol. 35(2). – P. 181–194.

АНОТАЦІЯ

Роботу присвячено вивченню впливу сімейного середовища на сексуальні установки молоді віком 25–35 років. Емпіричне дослідження української та британської молоді із застосуванням методик PAQ, IPPA та BSAS показало, що формальні стилі виховання не є прямими предикторами установок. Визначальним чинником є якість емоційної прив'язаності.

Виявлено соціокультурні відмінності механізмів впливу: в Україні висока довіра до батьків корелює з консервативними поглядами, тоді як у Британії якісна комунікація сприяє ліберальним установкам. Здійснено адаптацію методик та розроблено структуру тренінгу для батьків.

Ключові слова: сексуальні установки, стилі сімейного виховання, емоційна прив'язаність, пермісивність, молодь, крос-культурне дослідження.

ABSTRACT

The thesis explores the influence of the family environment on sexual attitudes in youth aged 25–35. An empirical study (Ukrainian and British samples) using PAQ, IPPA, and BSAS methods revealed that formal parenting styles are not direct predictors of attitudes. The determining factor is the quality of emotional attachment, explaining 36–45% of the variance.

Sociocultural differences were identified: in Ukraine, trust in parents correlates with conservative views, whereas in the UK, high-quality communication facilitates liberal attitudes. The diagnostic toolkit was adapted, and a parental training program structure was developed.

Key words: sexual attitudes, parenting styles, emotional attachment, permissiveness, youth, cross-cultural study.